

האיורים במסכת חולין, לקוחים מהספר 'שיחת חולין' באישור הרב אמיתי בן דוד שליט"א

בס"ד, י"ג תמוז התשפ"ו

חולין נ"ט – אכילת דברים מסוכנים, סימני טהרה בבעלי חיים, וחיות מיוחדות

שאלות:

1. רחמים משתתף בתחרות מי מסוגל לאכול אוכל הכי חריף, זה מותר?

סכנות בריאותיות באכילה

הגמרא ממשיכה לדון בדברים שאסורים באכילה משום הסכנה,

- **רב יהודה אמר** שמי שאוכל משקל שלושה שקלים של חילתית על קיבה ריקה – עורו נפשט ונושר מגופו. **רבי אבהו** סיפר שהוא אכל פעם משקל שקל אחד של חילתית והיה חייב לשבת במים צוננים כדי להציל את עורו, וקרא על עצמו: "החכמה תחיה בעליה" שחכמתו עזרה לו להינצל. **רב יוסף** מוסיף אזהרה על אכילת מאכלים מסויימים בבת אחת בתקופת תמוז על קיבה ריקה, שזה גורם לבעיה בלב.
- הגמרא **מספרת** שהביאו לפני **רב** צבי שחלק מרגליו האחוריות נחתך. **רב** בדק את הגידים ("צומת הגידין"), מצא אותם שלמים והכשיר אותו. הוא רצה לאכול מבשרו כשהוא צלוי באופן קל ("באומצא"), אבל **שמואל** הזהיר אותו: אולי נחש נשך אותו והבשר מלא ארס מסוכן?
- **שמואל** הציע לבדוק את הצבי על ידי הנחתו בתנור חם. הם הניחו אותו, ומחום התנור הבשר המורעל התפרק לחתיכות חתיכות, וניצלו מאכילתו. **שמואל** קרא על **רב** את הפסוק: "לא יאנה לצדיק כל און", ו**רב** קרא על **שמואל** את הפסוק: "כל רז לא אנס לך" – שום סוד לא נסתר ממך.

2. האם יוני יכול לסמוך על זה שסעדיה התימני, אומר לו שזה חגב שמותר באכילה?

סימני הטהרה בבהמות, עופות, חגבים ודגים

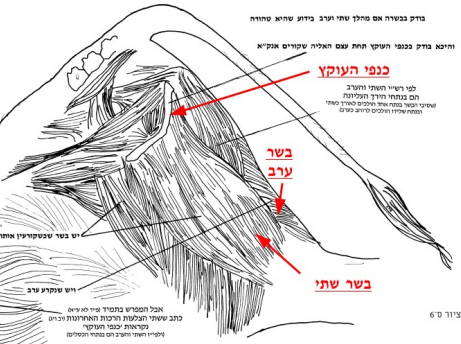
המשנה מביאה את סימני הכשרות של החיות הטהורות,

- **בהמה וחיה**: סימני הטהרה שלהן (מפרסת פרסה ושוסעת שסע, מעלת גרה) מפורשים בתורה.
- **עופות**: סימני הטהרה לא נכתבו במפורש בתורה (כי התורה רק מנתה את השמות של העופות הטמאים). חכמים קבעו בהם סימנים: כל עוף שדורס שאוחז בציפורניו ומגביה את טרפו – טמא. וכל עוף שאינו דורס ויש לו אצבע יתירה מאחורי הרגל, זפק, ועור קורקבן שנקלף ביד ולא צריך סכין – טהור. **רבי אלעזר ברבי צדוק** מוסיף: שכל עוף שחולק את רגליו (שתים לפנים ושתים לאחור כשהוא עומד על חוט) – טמא.
- **חגבים**: כל שיש לו ארבע רגליים, ארבע כנפיים, רגלי ניתור ארוכים ("קרצולים"), וכנפיו מכסות את רוב גופו – טהור. **רבי יוסי** מוסיף שצריך גם שיהיה שמו "חגב".
- **דגים**: כל שיש לו סנפיר וקשקשת. **רבי יהודה** דורש לפחות שני קשקשים קבועים שמחוברים אליו והם לא חלק מגופו והם לא זזים, וסנפיר אחד שבו הוא שט.

האיורים במסכת חולין, לקוחים מהספר 'שיחת חולין' באישור הרב אמיתי בן דוד שליט"א

הברייתא אומרת: שכל בהמה שאין לה שיניים חותכות בלסת העליונה – בידוע שהיא מעלת גרה ומפרסת פרסה, והיא טהורה. פרט לגמל צעיר שטרם צימח ניבים שזה שתי שיניים למעלה בצדדים, ולכן חייבים להכיר אותו אחרת אי אפשר להשתמש בכלל הזה להכשיר בהמה שנחתכו לה הטלפיים. כמו שר**ב חסדא** הציע לאדם שנמצא במדבר ולא יודע אם הבהמה קטועת האיברים שלפניו כשרה:

- כשרגליה קטועות: בודק את פיה – אם אין לה שיניים למעלה היא טהורה (ובלבד שיכיר שזה לא בן גמל).
- כשפיה חתוך ("גמום"): בודק את פרסותיה – אם הן סדוקות ושסועות היא טהורה (ובלבד שיכיר שזה לא חזיר).

- כשפיה ופרסותיה חתוכים: קורע את בשרה באזור הירך מתחת לעצם האליה ("כנפי העוקץ") – אם סיבי הבשר נמשכים שתי וערב היא טהורה (ובלבד שיכיר שזה לא ערוד – חמור בר טמא שבשרו שתי וערב).

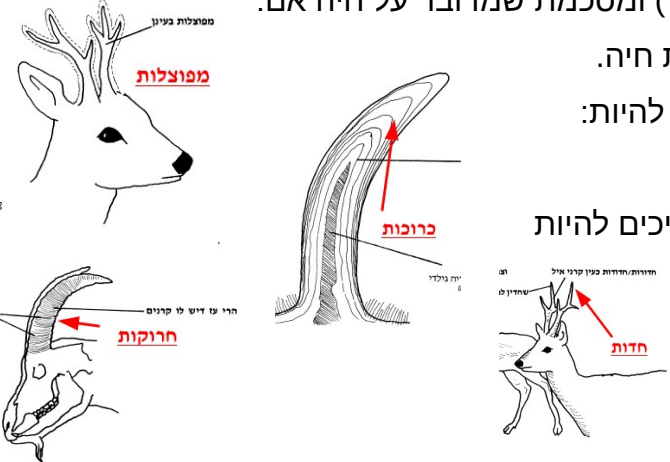
הגמרא מביאה את דרשת **דבי רבי ישמעאל** שמבססת את הכללים האלו: שהקדוש ברוך הוא שליט בעולמו ידע שאין בעל חיים שמעלה גרה וטמא אלא הגמל וחבריו המנויים בתורה, ואין לך בעל חיים שמפריס פרסה וטמא אלא החזיר, ולכן התורה ציינה אותם במפורש למשל **"וְאֵת הַגָּמֵל כִּי מַעְלָה גְרָה הוּא"** דווקא הוא, כדי להקל על הזיהוי.

3. רועי רוצה לאכול צבי, זה מותר?

סימני חיה הטהורה

הברייתא מפרטת את סימני החיה הכשרה שיש לה קרניים וטלפיים, והגמרא שואלת למה צריך סימני חיה? הרי חיה בכלל בהמה כי כתוב 'זאת החיה אשר תאכלו!' **רבי זירא מסביר** שהסימנים נחוצים כדי להבדיל בין בהמה לחיה ולהתיר את חלבה באכילה (כי חלב חיה טהורה מותר בניגוד לחלב בהמה).

רבי דוסא אומר בברייתא שאם יש לה קרניים – היא ודאי חיה ולא צריך לבדוק טלפיים. והחיה שנקראת קרש, החלב שלה מותר אפילו שיש לה רק קרן אחת. והגמרא מבררת איזה קרניים מגדירות אותה כחיה טהורה (כדי להוציא בעלי קרניים כמו עז ושור שחלביהם אסורים, לעומת צבי שחלבו מותר) ומסכמת שמדובר על חיה אם:

- או שהקרניים מפוצלות (כמו אייל) וזה בוודאות חיה.
- או אם הן לא מפוצלות (כמו צבי) – הן צריכות להיות:
  - כרוכות (שכבות שכבות),
  - חרוקות (מחורצות בצפיפות) והסדקים צריכים להיות מובלעים זה בזה,
  - וחדורות (חדות בקצה).

- האיורים במסכת חולין, לקוחים מהספר 'שיחת חולין' באישור הרב אמיתי בן דוד שליט"א
- הסימנים האלו קיימים לכאורה בחיה שנקראת "עזא כרכוז" אבל בגלל ששמה הוא עז, היה ספק אם היא חיה או בהמה.
והגמרא מספרת שבבית ראש הגולה שחטו "עזא כרכוז" והוציאו ממנה סל מלא חלב.
  - רב אחא אסר את החלב (סבר שהיא עז בהמתית).
  - רב שמואל בריה דרבי אבהו אכל מחלבה והתיר אותו, וקרא על עצמו: "מפרי פי איש תשבע בטנו" בשכר שלמדתי את זה, יצאתי שבע. בארץ ישראל פסקו שהלכה כרב שמואל להתיר, אבל ביקשו להיזהר בכבודו של רב אחא ולא להתיר בפניו מפני שהוא "מאיר עיני גולה".
4. האם מותר לאכול ג'רפה?

החיות האגדיות של יער "בי עילאי"

הברייטא אמרה שהקרבן נחשב חיה מותרת למרות שיש לו רק קרן אחת.

- רב יהודה אמר שביער שמכונה "בי עילאי" חיו חיות מיוחדות ענקיות: ה"קרב" (מין צבי בעל קרן אחת, וראה בשיחת חולין שהביא באריכות שאולי מדובר על הג'רפה שלנו) וה"טגריס" (אריה ענק). רב כהנא מעיד שהמרחק בין אוזניו של אריה זה היה 9 אמות. רב יוסף מעיד שעורו של צבי זה היה באורך 16 אמות.
  - קיסר רומי אמר לרבי יהושע בן חנניה שהתורה מדמה את אלוקים לאריה שנאמר "אַרְיֵה שֶׁאֵג מִי לֹא יִירָא", אבל זה לא גבורה כי צייד יכול להרוג אריה. רבי יהושע השיב לו שאלוקים נמשל לאריה הענק של יער בי עילאי.
  - הקיסר דרש לראות את האריה. רבי יהושע התפלל והאריה נעקר ממקומו לעבר רומי. כשהיה במרחק 400 פרסאות נהם פעם אחת – וכל הנשים המעוברות ברומי הפילו וחומות העיר קרסו. כשהיה במרחק 300 פרסאות נהם שוב – ונשרו שיניהם של כל הגברים ברומי והקיסר נפל מכיסאו ארצה. הקיסר התחנן שרבי יהושע יתפלל להחזירו ליער, והוא החזיר אותו.
- הגמרא ממשיכה לספר את הקושיות והדרישות של הקיסר לרבי יהושע בדף הבא.